

TORBA KANUNDA YAPILAN YABANCILARIN ÇALIŞMA İZİNLERİNDEKİ DEĞİŞİKLİK

ÖZET

6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanunla yabancıların çalışma izinleri ile ilgili düzenlemelerden süresiz çalışma izni ile hükümler değiştirilmiştir. Yeni düzenlemeyle süresiz çalışma izni alma şartları ağırlaştırılmış, süresiz çalışma izni kullanımına sınırlamalar getirilebilmesinin önü açılmış, bu arada da 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunda 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile uyumlu düzenlemeler yapılması sağlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Süresiz çalışma izni, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun, yabancı işçi.

6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun 11.09.2014 tarih ve 29116 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış, birkaç maddesi hariç diğer maddeleri ve makale konusu yaptığımız 22 nci maddesi, yayınlandığı gün yürürlüğe girmiştir. Oldukça uzun bir kanun olan 6552 sayılı Kanun 3'ü geçici olmak üzere toplam 149 maddeden oluşmaktadır. 6552 sayılı Kanun 44 Kanun ya da Kanun Hükmünde Kararnamede değişiklik yapmakta ancak söz konusu değişikliklerin birbiri ile ilgisi de bulunmamaktadır.

Söz konusu kanunun 22 nci maddesi ile 27.02.2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun 6 ncı maddesi değiştirilmiştir. Yabancıların çalışma izinleri konusunda başka bir değişiklik yapılmamıştır. Yürürlükten kaldırılan madde şöyleydi: *Madde 6- Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe Türkiye'de en az sekiz yıl kanuni ve kesintisiz ikamet eden veya toplam altı yıllık kanuni çalışması olan yabancılara, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler dikkate alınmaksızın ve belirli bir işletme, meslek, mülkî veya coğrafi alanla sınırlandırılmaksızın süresiz çalışma izni verilebilir.*

Yürürlükten kaldırılan madde yerine getirilen yeni düzenleme ise: *"MADDE 6 – Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe ve 11/4/2014 tarihinden önce süresiz çalışma izni verilmiş olan yabancıların hakları saklı kalmak kaydıyla; 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca uzun dönem ikamet iznine sahip olanlar veya Türkiye'de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izni ile kalmış olan veya en az sekiz yıl kanuni çalışması olan yabancılara, süresiz çalışma izni verilebilir.*

Süresiz çalışma izni verilen yabancılar, 6458 sayılı Kanunun 44 üncü maddesinde belirtilen uzun dönem ikamet izninin sağladığı haklardan yararlanırlar.

Süresiz çalışma izni yabancıların veya işverenin talebiyle ya da 6458 sayılı Kanunun 45 inci maddesinde sayılan uzun dönem ikamet izninin iptalini gerektiren hâllerde iptal edilir.

Çalışma izni verilen yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışlarına ilişkin kayıtlar İçişleri Bakanlığı tarafından Bakanlığa bildirilir." şeklindedir.

Makalemizde bu değişiklik üzerinde duracağız.

II- SÜRESİZ ÇALIŞMA İZİN VERME ŞARTLARINDAKİ DEĞİŞİKLİK

A- Genel Olarak Çalışma İzinleri

Yabancılar ister bağımlı isterse bağımsız çalışacak olsun, kural olarak çalışmaya başlamadan önce çalışma izni almak zorundadırlar. Ülke menfaatlerinin gerekli kıldığı hallerde veya mücbir nedenlere bağlı olarak, çalışmaya başlamadan önce ilgili makama bilgi vermek koşuluyla, çalışma süresi bir ayı geçmemek ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının onayı alınmak suretiyle çalışma izni işe başladıktan sonra da verilebilir.

Çalışma izni, istenmeyen yabancı işçilerin iş piyasasına girmesini engelleyen önemli bir araçtır. Çalışma izni sayesinde, yabancı işçilerin çalıştırılması sebebiyle işsiz kalabilecek yerli ve ayrıcalıklı işçilere işe alınmada "öncelik hakkı" tanınmaktadır[1]. Yabancılara çalışma izni verilmeden önce kural olarak, başvuru için ülke içinde dört haftalık süre içerisinde o işi yapacak aynı niteliğe sahip kişinin bulunup bulunmadığı Türkiye İş Kurumu kayıtlarından kontrol edilmektedir.

Çalışma izinleri süreli ve süresiz verilmektedir.

4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun 5. maddesine göre, Türkiye'nin taraf olduğu ikili ya da çok taraflı sözleşmelerde aksi öngörülmedikçe süreli çalışma izni; belirli bir işyeri veya işletmede ve belirli bir meslekte çalışmak ve en çok bir yıl geçerli olmak üzere verilir.

Bir yıllık kanuni çalışma süresinden sonra, aynı işyeri veya işletme ve aynı meslekte çalışmak üzere çalışma izninin süresi en fazla iki yıl daha uzatılabilir.

İlk üç yıllık dönemde işyeri de, meslek de değiştirilememektedir.

Bu iki yıllık uzatmadan sonra, diğer bir ifadeyle üç yıllık kanuni çalışma süresinin sonunda, aynı meslekte ve dilediği işverenin yanında çalışmak üzere çalışma izninin süresi en fazla 3 yıl daha uzatılabilir. Görüldüğü gibi, üç yılın dolmasından sonra yabancı işçinin çalışabileceği sınırlardan süre ve mesleğiyle ilgili sınırlama kaldırılmamakta sadece dilediği işyerini seçme hakkı kendisine tanınmaktadır.

İşte bu toplamda 6 yıllık sürenin sonunda yabancıya eskiden süresiz çalışma izni verilirken yeni düzenlemede 6 yıllık çalışma süresi 8 yıla çıkarılmıştır.

B- Süresiz Çalışma İzni Verilmesi

4817 sayılı Kanununun 6 ncı maddesinde düzenlenen süresiz çalışma izni ile ilgili hükümler 11.09.2014 tarihinden itibaren değiştirilmiştir.

Yeni düzenleme öncelikle, geçmişte süresiz çalışma izni bulunan yabancıları kapsamamaktadır. Diğer bir ifadeyle, 11.09.2014 tarihinden önce elinde geçerli bir süresiz çalışma izni bulunan yabancılar, ayrıca ve başkaca bir işlem yapmaksızın bu haklarından aynen yararlanmaya devam edeceklerdir.

Önceki düzenlemeye göre süresiz çalışma izni Türkiye'de en az sekiz yıl kanuni ve kesintisiz ikamet edenlere, bir de ikametden bağımsız olarak toplam altı yıllık kanuni çalışması olanlara verilebilmekteydi.

Yeni düzenlemeye göre bu iki kategori üçe çıkarılmış ancak şartlar ağırlaştırılmıştır:

- 1- 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu uyarınca uzun dönem ikamet iznine sahip olanlar,
- 2- Türkiye'de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izni ile kalmış olanlar
- 3- Ya da Türkiye'de en az sekiz yıl kanuni çalışması olanlar,

Süresiz çalışma izni alabilirler.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa göre, *Türkiye'de kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle kalmış olan ya da Göç Politikaları Kurulunun belirlediği şartlara uyan yabancılarla, İçişleri Bakanlığının onayıyla valilikler tarafından süresiz ikamet izni verilir(md.42)*. Görüldüğü gibi uzun dönem ikamet izni almak için de en az sekiz yıl ikamet izniyle Türkiye'de kalmış olmak şarttır. Ancak, uzun dönemli ikamet izni almak zor bir süreçtir. Uzun dönemli ikamet izni almak için 5 şart aranmaktadır. Bunlar:

- a) Kesintisiz en az sekiz yıl ikamet izniyle Türkiye'de kalmış olmak,

- b) Son üç yıl içinde sosyal yardım almamış olmak,
- c) Kendisi veya varsa ailesinin geçimini sağlayacak yeterli ve düzenli gelir kaynağına sahip olmak,
- ç) Geçerli sağlık sigortasına sahip olmak,
- d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmamak,

Yabancınnın en az sekiz yıl kanuni ve kesintisiz ikamet etmiş olması koşulunun yerine getirildiği emniyet makamlarından alınacak belge ile kanıtlanır. 6458 sayılı Kanununun 28 inci maddesi, ikamet izninin nasıl hesaplanacağını açıklamıştır. Maddeye göre, zorunlu kamu hizmeti, eğitim ve sağlık nedenleri hariç, bir yılda toplam altı ayı geçmeyen veya son beş yıl içinde toplam bir yılı aşmayan Türkiye dışında kalışlar ikamette kesinti sayılmaz. İkamet süresinde kesintisi olanların ikamet izni başvurularında veya başka bir ikamet iznine geçişlerinde, önceki izin süreleri hesaba katılmaz. Kesintisiz ikamet izin sürelerinin hesaplanmasında, öğrenci ikamet izinlerinin yarısı, diğer ikamet izinlerinin ise tamamı sayılmaktadır.

6458 sayılı Kanuna göre, uzun dönemli ikamet iznine sahip olanlar, askerlik yapma yükümlülüğü, seçme ve seçilme, kamu görevlerine girme, muaf olarak araç ithal etme ve özel düzenlemeler hariç, sosyal güvenliğe ilişkin kazanılmış hakları saklı kalmak ve bu hakların kullanımında ilgili mevzuat hükümlerine tabi olmak şartıyla, Türk vatandaşlarına tanınan haklardan yararlanmaktadırlar.

Kanunda, ikametden başka çalışması bulunanlara da süresiz çalışma izni verilebileceği düzenlenmiştir. Ancak bu çalışma önceki kanunda da belirtildiği gibi, "kanuni" bir çalışmadır. Kanuni çalışma, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanununun Uygulama Yönetmeliğinin 3 üncü maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre kanuni çalışma, kanunlara uygun şekilde verilmiş çalışma izni, ikamet ve diğer ilgili kanunlar ile mevzuat hükümlerince düzenlenen yükümlülüklerin yanı sıra, sosyal güvenlik primleri ödenmiş veya muaf olarak çalışmayı, ifade etmektedir. Kısaca bu çalışma yasal olmalıdır. İşte bu yasal çalışma süresi 2 yıl artırılarak 8 yıla çıkarılmıştır.

8 yıllık kanuni çalışma süresine yıllık izinler, iş kazası ve meslek hastalığı, hastalık ve analık geçici iş göremezlik ödenekleri (raporlu olunan süreler) ile işsizlik sigortası ödeneği alınan süreler, dahil edilir. Yabancınnın toplam altı ayı geçmemek şartıyla Türkiye dışında bulunması çalışma süresini kesmez. Altı aydan fazlası çalışma süresinden sayılmaz. İşvereni tarafından geçici süre ile ve izinle iş amaçlı yurt dışına gönderilen ve primleri Türk sosyal güvenlik kurumuna ödenen yabancı çalışanın ülke dışında geçen çalışma süreleri ikamet ve çalışma sürelerine dahil edilir. Türkiye'de bulunmasına rağmen ikamet tezkeresini altı aydan fazla süreyle temdit ettirmeyerek ihmalde bulunan yabancınnın ikameti çalışma izinleri açısından kesinti sayılır.

Önceki düzenlemede süresiz çalışma izni verilirken, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler dikkate alınmaksızın sürekli çalışma izni verilebileceği hüküm altına alınmışken yeni düzenlemede bu kısıtların kullanılmasına yasal engel kaldırılmıştır. Diğer bir ifadeyle artık süresiz çalışma izni verilirken iş piyasasındaki durum, çalışma hayatındaki gelişmeler artık dikkate alınabilecektir. Bu anlamda geçmiş kriterlere göre rahatlıkla süresiz çalışma izni alan bir yabancı yeni dönemde süresiz çalışma izni alamayabilecektir.

Önceki düzenlemede süresiz çalışma izinleri, belirli bir işletme, meslek, mülki veya coğrafi alanla sınırlandırılmaksızın verilirken yeni düzenleme ile bu konudaki serbestlik de kaldırılmıştır. Diğer bir ifade ile süresiz çalışma izni işletme, mesleki, mülki veya coğrafi alanla sınırlı olarak da verilebilecektir.

Bu kapsamda bakıldığında yeni dönemde süresiz çalışma izinleri eskisi gibi kolay verilmemekte, verilen çalışma izinleri de belli bir serbestiyi içermemektedir. Ancak, düzenleme gerekçesine bakıldığında bu kapsam daraltılması ifade edilmemekte sadece Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkındaki Kanunun uyumlu olmasının hedeflendiği, belirtilmektedir[2].

Önceki dönemde süresiz çalışma izni almış olan yabancıların çalışma amaçlı ikamet tezkereleri, yabancınnın talebi ve varsa sözleşme süresi dikkate alınarak her defasında beş yıla kadar

verilebilmekteydi. İkamet tezkereleri, karşılıklığa bağılı olarak belirlenen süreler hariç, genel olarak her defasında en fazla beş yıllık süre ile düzenlenmekteydi[3]. 11.04.2014 tarihini itibarıyla yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile yeni dönem başlamıştır.

Türkiye’de vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da 90 günden fazla kalacak olan yabancıların ikamet izni almaları şarttır. İllerden yapılan ikamet başvuruları Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından değerlendirilmektedir. İkamet izni verilen yabancıların ikamet izni belgeleri adreslerine gönderilmektedir.

11 Nisan 2014 tarihinden itibaren, ikamet izni başvurularının konsolosluklardan yapılması gerekmekteydi. Ancak, geçiş döneminde olunması nedeniyle ikamet izni başvurusu yapmadan Türkiye’ye vize süresiyle veya vize muafiyetiyle gelen yabancıların başvuruları, 31 Aralık 2014 tarihine kadar valiliklerce alınmaya devam edilmektedir.

Geçerli çalışma izni olanların ayrıca ikamet izni alması gerekmemektedir. Çalışma izni ve çalışma izni muafiyet teyit belgesi artık ikamet izni sayıldığından, geçerli çalışma izni olanların ayrıca ikamet izni alma zorunluluğu bulunmamaktadır.

Süresiz çalışma izni alan yabancılar, ayrıca ikamet izni de almayacaklardır ancak, uzun dönem ikamet izninin sağladığı haklardan yararlanacaklardır.

Süresiz çalışma izni, sonsuz bir şekilde yabancıya tanınmış ayrıcalık değildir. Söz konusu izin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yabancıya veya işverenin talebiyle iptal edilebileceği gibi, yabancıya, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından ciddi tehdit oluşturması, sağlık, eğitim ve ülkesindeki zorunlu kamu hizmeti dışında bir nedenle kesintisiz bir yıldan fazla süreyle Türkiye dışında bulunması, nedenlerinden birisiyle uzun süreli ikamet izni iptal edildiğinde de iptal edilir.

III- SONUÇ

6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması ile Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun 11.09.2014 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Kanunun 22 nci maddesi ile yabancılar verilen süresiz çalışma izinlerinde esaslı değişiklikler yapılmıştır.

Yeni düzenlemeyle, süresiz çalışma izinlerinin verilmesinde altı yıllık kanuni çalışma süresine iki yıl ilave edilerek sekiz yıla çıkarılmıştır. Yine eskisi gibi, en az sekiz yıl ikamet edenlere verilen süresiz çalışma izinleri, esasında bir farklılık bulunmasa da bir de uzun dönem ikamet iznine sahip olanlara verilebilecektir.

Süresiz çalışma izinlerinin verilmesinde ve süresiz çalışma izinlerinin kullanılmasında dikkate alınmayacak ve sayma yoluyla belirtilen kısıtlamalar artık getirilebilecektir. Bu anlamda, iş piyasasındaki durum ve çalışma hayatındaki gelişmeler dikkate alınarak ve belirli bir işletme, meslek, mülkî veya coğrafi alanla sınırlandırılarak süresiz çalışma izni verilebilecektir.

Yasada bu yönde yapılan değişikliklerle yabancılar verilen süresiz çalışma izinlerine hem sınırlamalar getirildiğini, hem de bu iznin alınma şartlarının ağırlaştırıldığını ifade edebiliriz.

KAYNAKÇA

Aydoğan ASAR, Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları, Ankara 2006.

Mustafa CİN, “Yabancıların Çalışma İzinleri”, Kamu-İş Dergisi, Yıl 2005, Cilt: 8/3.

[1] Mustafa CİN, “Yabancıların Çalışma İzinleri”, Kamu-İş Dergisi, Yıl 2005, Cilt: 8/3, s. 3.

[2] Madde ile, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile birlikte 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun kapsamında verilen çalışma izinlerinin ikamet izni yerine de geçmesi dolayısıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca süresiz çalışma izninin verilmesinde, 6458 sayılı Kanun kapsamındaki uzun dönem ikamet iznine uyumlu düzenlemelerin esas alınmasını ve benzer hallerde bu izinlerin iptal edilmesini sağlamaya yönelik düzenlemeler hüküm altına alınmaktadır.

[3] Aydoğın ASAR, Türk Yabancılar Mevzuatında Yabancı ve Hakları, Ankara 2006, s.135.